

МАЦИД САЛИМ

АЛИБОЧ

Бачаҳои азиз!

Табшат ва олами ҳайвонот
ҳамеша бо сехру муаммоҳои
худ инсонро дар ҳайрат
гузоштааст. Ҳар қадаре онро
бештар меомӯзед, он қадар
дӯсташ медоред, мафтуни
зебоӣ ва асрори он мегардед.

Майд Салим

Леслиху

Алес тоз 2
С-25

наг
13936

МАЧИД САЛИМ

АЛИБОЧ

Осмон барои алибоч маънии дигар пайдо карда буд. Ў намехост паст парвоз кунад. Ҳар дафъа, ҳамин ки болҳояшро васеъ кушода боло мепарид, қалбаш пур аз шодию фараҳ мегашт. Ҳини парвоз намехост дигар поён фарояд. Гүё дилаш аз поён, замину одамон монда буд. Ва ў дар осмони нилгун давр зада, давр зада бо қанотҳои қушодааш синаи осмонро дарида, роҳат мекард. Ҳавои соғу беолоиш ба тану ҷонаш мисли марҳам кора мекард...

Алибоч ҳич ба ёд оварда наметавонист, ки аз кай боз ин қадар хаставу беҳол шудааст. Не, қуввату дармон дорад. Аммо рӯйдодҳои охири рӯи замин, ҳаводиси миёни шаху қӯҳпораҳо саҳт дилгираш кардааст.

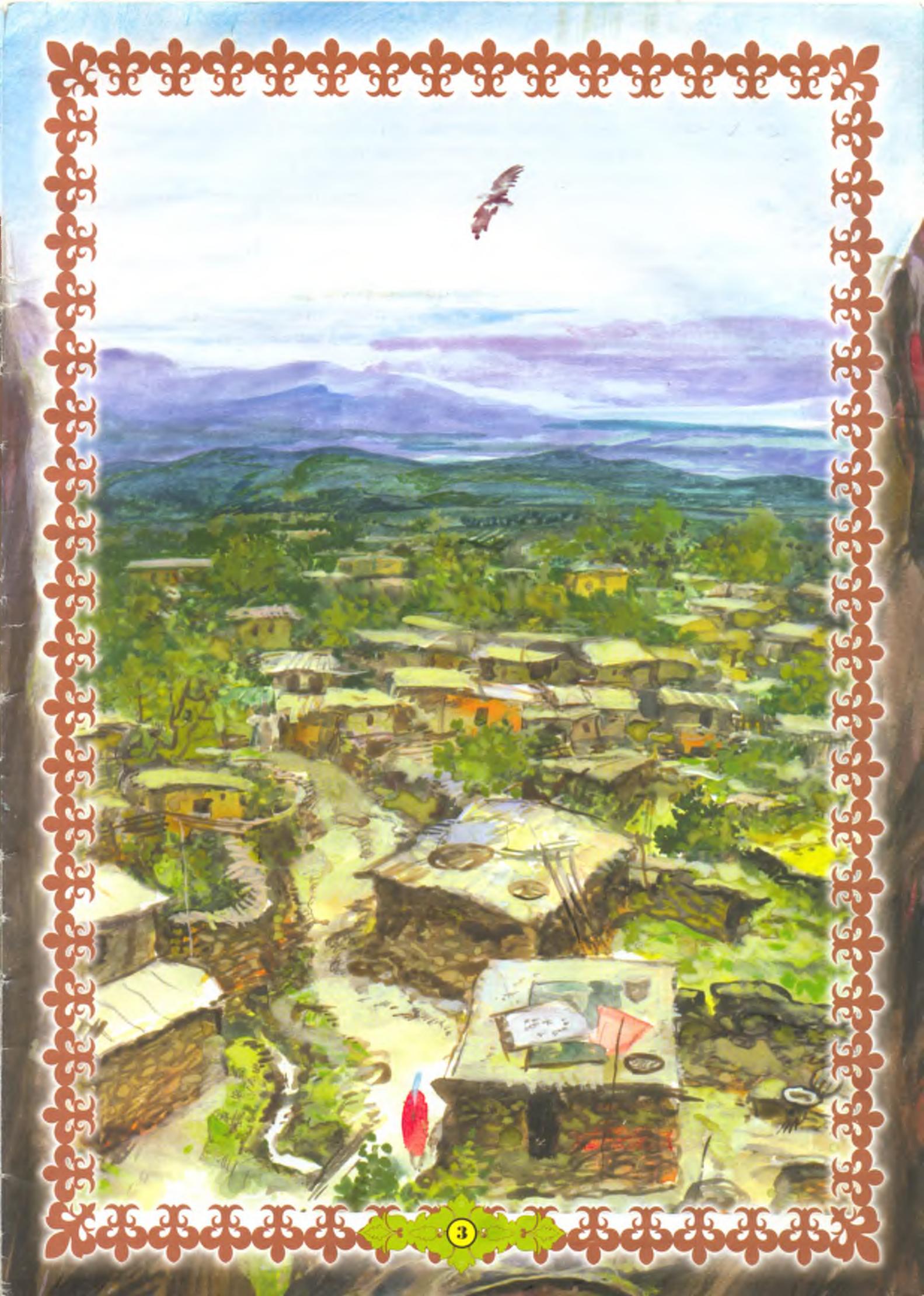
Ё инчиқу зудранҷ шудааст, ки поён нафуромада соатҳои дароз дар осмон бол мезанаду шамолу ҳавои болоро писанд накарда то монда шуданаш истодагарӣ мекунад. Ҳамин ки тамоман аз қувваю мадор монд, як илоҷ карда поён мефарояд. Чисми лӯндааш тирвор ба замин омада, байдъяке худашро ба даст мегирад...

...Имрӯз ҳам ҳаво аз дами сахарӣ мувофиқи табъи дилаш буд, ки бе ҳеч фикру андеша омодаи парвоз шуд. Ўро хумори сайр, талоши баландиҳо гирифта буд.

Алибоч дар осмони беканор парвози дуру дароз дошт. Қанотҳояшро қушодаву ҳаворо зери парҳояш фишурда, меболид. Дар осмони нилгун бол задан барояш чӣ гуворост. Ў маҳз дар ҳамин гуна лаҳзаҳо худашро озоду ягона, бебок, серу пур медид. Гүё танҳо умқи осмон метавонист макони фарогати ў бошад. Ҳоло алибоч барои ором кардани вучуди лакоту ҳастааш беист парвоз дошт. Гоҳе худашро саҳт афшонда тирвор паст меомад, ҳамин ки ба замин ба талу қӯҳпораҳо наздик меомад, боз боло мешуд. Қувват пайдо карда ноаён боло мерафт. Ин ҳангом болҳои гиро, нӯли расо, панҷаҳои серҳаракату тезаш синаи осмонро дарида ҳомӯшии ин муҳити оромро халалдор мекарданд. Ҳоло танҳо шарфаи қанотҳои алибоч шунида мешуду ҳалос...

Алибоч ин дафъа ҳам хеле дур рафта буду акнун ба поён – ба замин – макону дунёи инсоният бо ҳавас менигарист. Нигоҳи пайгиронааш аввал хеле хуб сатҳи заминро назорат кард. Балки шавқи алибоч омад аз тамошои бوغу рог, қӯҳпораҳои атроф. Ў хуб медид, ки чӣ тавр аз миёнаи қӯҳҳои азим шаршараи зебое бо шаст поён мерехту дар роҳрави пушта ҷӯйчай оби зулоле ҷорӣ мегашт. Алибоч дар зиндагии тӯлониаш ҳамаи хубу бади атрофро омӯхта буд.

Солҳои аввал дар ин қӯҳу дара зиндагии ширине дошт. Ҳар гоҳе аз гор, ки он ҷо лонааш воқеъ буд, дур мешуд, бе тарсу ҳарос ба чор тараф парвоз мекард. Аввалҳо, ҳамин ки болои деҳае, ки дар шафати қӯҳсорон воқеъ буд, пайдо мешуд, соатҳои дароз аз гиру мон, даву гечи одамон ҷашм намеканд. Аз зиндагӣ, ҳаёти фарзанди инсон лаззат мебурд. Охир чанд сол пеш ризқу рӯзияш аз пушти мардуми ҳамин маҳалла буд. Шиками сер, рӯҳу тавонро аз миёни ҳамин одамон пайдо мекард. Ҳамаи киштзорҳо, гандуму шолӣ, алафи дашт дар ихтиёраш буд...

Баъзан ҳатто ҳамаи инро назараши намегирифту боз ба шикор мебаромад. Худо ин панчаву минқорро барои чӣ додааст? Ин дам бо нӯли гирояш зери қанотҳояшро кофта худашро омодаи хучум мекард. Ҳис мекард, ки бо ин нохунҳо аз ӯҳдаи ҳама гуна шикор мебарояд. Зоро нагз медонист, ки ризқи парранда дар ҳамин нӯлу панҷай ўст. Ва ў яке болои хонаҳо пайдо мешуду беист давр мезад...

...Дар миёнаҳои ҳавлӣ ҷӯчаҳои нав аз тухм баромада бепарвоёна хоклӯтак доштанд. Яке паси дигар коҳилона садои пасте бароварда дабадаба роҳ мегаштанд. Мокиён ҳар замон ҷӯчаҳояшро наздиктараш оварда «қифоз» мезад. Онҳоро мефаҳмонд, ки дуршавӣ аз ин мавзеъ барояшон ҳатар дорад. Мокиён ҳамон аз чизе ҳавотир буд, ки ҳар замон ба осмон нигариста, баъд ба атроф ҷашм медӯҳт. Ӯ аз пайдо шудани гурба ҳарос надошт. Зоро мединд, ки хурӯс дар поёнтари ҳавлӣ бовиқор ўва ҷӯчаҳояшро назорат дорад. Ҳатто дирӯз дид, ки чӣ тавр гурба дар миёнаҳои ҳавлӣ пайдо шуду дар балои азиме монд. Вақте ки хурӯс гурбаро дид, гарданашро баланд ёзонда қанотҳояшро бардошту ноаён ба гурбай бечора дарафтод. Задухӯрди саҳте ба вуқӯъ пайваст. Гурба аз зери панҷаҳои хурӯс ҳалос шуда наметавонист. Хурӯси таҷанг ҳар замон ба сару тани гурба нӯл мезад, оқибат худаш дамгиру монда шуд магар, ки гурбаро сар дод...

Ҳозир мокиён аниқ медонист, ки дигар гурба аз тарс дар ин ҷоҳо пайдо намешавад. Ӯ аз дигар чиз саҳт биму ҳарос дошт. Хотираш аз душмани чониаш – алибоч, ки ўро бачаҳо ҷӯҷабарак гӯён фарёд мекунанд, парешон буд. Мокиён аз ўҳазар мекард. Медонист, ки алибоч ноҳост пайдо шуда ба сараш ягон балоро меорад.

...Яке сояи алибоч чунон тез болои ҳавлӣ пайдо шуд, ки ҳама дар ғафлат монданд. Мокиён қиггосзанон ҷӯчаҳояшро наздаш даъват кард. Аммо аллакай дер шуда буд. Мокиён бо қанотҳои тилташ ҳайрону зор монд. Алибоч паст фуромада ба ҷои хоклӯтаки ҷӯчаҳо ҷанг зад. Сайди ба даст омадааш — ду ҷӯҷаи нотавон зери панҷай гирояш чирос мезаданд. Ӯ аз хучуми хурӯс ҳавф накард, баръакс, ба хурӯс дарафтода бо як-ду зарбай саҳташ ўро аз худ дур намуда ба ҳаво хест...

...Алибоч ҳоло дар паҳнои васеи осмон сайркунон ҳеч майли сӯи деха — манзили одамон рафтан надошт. Солҳои охир дили ў аз инсоният, мардуми деха саҳт монд. Алибоч дар майнаи қӯҷаки худ ҳеч ғунҷонда наметавонист, ки ҷаро одам то ба ин дараҷа паст фуромадааст. Охир ҷанд сол пеш онҳо ҷашмаҳоро обод мекарданду дароҳт мешинонданд ё фасли зимистон ба парандаю ҷараванд обу дон медоданд. Аммо ҳоло чӣ? Баръакс, аз дasti ҳамин одамизод на ҳайвон ҳол дораду на парандаи қӯҳистон...

Алибоч акнун аз парвози дуру дароз гӯё монда намешуд, балки фикри айём, вайрониҳои атроф ўро саҳт монда карда буд. Ўро ношукриҳои фарзанди одам ба ҳайрат овардааст. Алибоч пештар ин хел фикр надошт. Он замон вай ба талошу корҳои неки мардуми ин дехи қӯҷак нигариста ифтихор мекард. Мединд, ки чӣ тавр атроф хурраму обод мешавад, ҷашму шиками ғову мол сер ҳатто сағҳои дех маству фуқчуҳт мегаштанд. Ҳоло чӣ?

Деха хароб, киштзорхой атроф поймолу валангор ва парандагони хушбол чанде дар қафасу чанде гушна...

...Аммо ин дафъа ноилоч монд. Гушнагӣ, бекасӣ, азоби танҳоӣ, яъсу ноумедӣ ўро боз болои деха бурд. Акнун ў болои дехае, ки пештар тез-тез он ҷо пайдо мешуду ҳама гирду гӯшаашро нагз омӯхта буд, бегонавор сайр мекард. Мисли парандаҳои навомӯхт бо ҳайрату тааҷҷуб поён нигоҳ мекарду даҳонаш воз мемонд.

...Ҷои биноҳо, мағозаҳои пур бачаҳои оворагард ва ду-се ҷавони аз дуд маству маҳмур ба ҷашмаш расид.

...Ин алаф чӣ бошад, ки ба онҳо ин қадар писанд аст? Бачаҳо бо навбат сиғор мекашиданд. Дурттар мӯйсафеди қоматхамидае дар осиёб орд мекард. Ў базӯр ҳалтаи гандумро ба дӯли осиёб мерехту араки сару рӯзиашро бо ҳасрат пок мекард...

Алибоч аробаҳои ҳолии дasti одамонро медиду мошинҳои вайронро, аз фермае, ки як вақтҳо ободии деха буд, нишоне намонда буд. Он рӯзҳо алибоч аз ҳамин ферма ҳам ризқу рӯзиашро меёфт. Ҳоло ферма ҳолӣ буду дару тирезааш қанда, шикастаю вайрон...

Алибоч ҳамаи инро дидо бо қалби шикаста хост ба маконаш кӯҳсор баргардад. Ў акнун аз одамизод саҳт дар тарсу ҳарос буд. Мефаҳҳомид, ки онҳо дар майнаҳои худ фикрҳои дигари даҳшатбореро ҷой кардаанд. Нав аз болои деха дур мешуд, ки яке ҷашмаш ба ҳонаҷаи канори рӯд афтод. Ба хотир овард, ки ду-се ҳафта боз гурӯҳи одамон ҷо ҳайма задаанду замину домони кӯҳро шикофта, баъд болооби онро тоза мекунанд. Ду-се нафари дигар аз миёни регзор ҷизе мечустанд. Алибоч ҳич дар майнааш ғунҷонда наметавонист, ки онҳо тилло мекобанд. Пештар ин хел иҷозат набуд. Вале акнун ҳаст. Ва гурӯҳе ин ҷоро интиҳоб карда бепарвоёна тилло мечӯянд. Алибоч ба агрегате, ки садои баланде бароварда обро ба сӯе мепартофт, хеле нигоҳ кард. Дид, ки се-ҷор нафари дигар дурттар аз зери об сангӯ регҳоро кофта қоҳилона аз симтӯр мегузаронанд...

...Дар паҳлӯи одамон шишаҳои ҳолии араку консерва – титу парешон меҳобид. Ў дурттар сари буридаи бузи кӯҳиеро диду ба танаш ларза омад.

...Алибоч ба ёд овард, ки чӣ тавр дирӯз ҳамин бузи кӯҳӣ, ки охирин намояндаи ин насл буд, дар сари ҷашма об меҳӯрд. Об меҳӯрду аз тарс ба ҷор тараф нигоҳ мекард. Бузи кӯҳӣ дар ҳасрати бачаҳояшу ёрони тӯъмаи шикорчиёни худонотарсшудааш хеле ҳаробу логар шуда буд. Аз бузи кӯҳие, ки ҷанд рӯз пештар ҳиромон роҳгашта зеби ин дашту дара буд, акнун танҳо пӯсту устухон ва сараш бо ду шоҳи қалони камоншакл бокӣ монда буду ҳалос...

Ин дам байни тиллоҷӯён шӯру валвалаи саҳте хест. Марди сурхинаи ишкамкалон дасташро аз табаки гӯшт гирифта, пиёлаи аракро дар як миҷа задан фурӯ бурду ба ҳамроҳонаш бо виқор рӯй оварда гуфт:

—Ҷӯраҳо, то охири тобистон ҳамин ҷо меистем, да! Кайф дар ин ҷо, мо ҳам тилло кор мекунему ҳам шикор, ҳам кайфу сафо... Курорташ ҳаминда... Ҳи, ҳи, ҳи, ҳи...

—Ҳой, Азиз – бойбача, агар иҷозат бошад, ман ҳамин пӯсти оҳуро ба Душанбе, ба ҳонаам барам, майлаш?

Марди сурхина, ки аз зарби арақ чашмонаш базүр метофтанд, як китфак зада боз баланд қох-қох хандид. Ҳини ханда дандонҳои зарду бенураш намудор гашта, дили касро беҳузур мекард. Ӯ боз зери дандонҳояшро бо сихе мекофтударуннокӣ завқ мебурд.

— Эъ, Саид, паъат ҳамаша гир, ҳами сари зормундааш ҳам ай ту. Дар ку... бизануш...

Саид — ин марди қоқинаи дароз хаёле аламаш кард, саҳт ранчиду аз тарс овозашро баланд накард, сир бой надод...

Ҷӯраҳо хуб хандиданд ва садои хандаи хунуки онҳо боз ба атроф паҳн гашт. Марди сурхинаи шикамкалон, ки акнун номаш аниқ Азиз-бойбача буд, шикамбаашро хорида-хорида яке чизе ба ёдаш расидагӣ барин аз ҷояш ҳез зада бо такаббур ба ёронаш муроҷиат кард:

— Ҷӯраҳо, медонед-чӣ? Соати соҳиби пулу мол шуданам аниқ омадааст, бовар кунед, рӯзе мерасад, ки ҳамаи мо соҳиби тиллои бисёре мешавем. Чаро инро ман пештар ба хотир наовардам, ҳа?

Нигоҳи суоломези дӯстон ба ӯ дӯхта шуд.

...Бобои маро, ки чор сол пеш аз дунё гузашта буд, ҳама Тӯхта-босмачӣ мегуфтанд. Бобом пеш аз мурдан дар бораи ана ҳамин кӯҳу пуштаи Сурхов нақл карда гуфта буд, ки замоне дар ин ҷойҳо дар як гор як кӯза тилловориро руст карда будааст. Давраи аввали ҳукумати Шӯравӣ буд.

...Тӯхтаро омад-омади урус саҳт ба ташвиш оварда буд. Деҳаро аз Афғонистон танҳо дарёи Панҷ чудо мекарду ҳалос. Дар соҳили муқобил, ки хеле ба деҳа наздик буд, ҳар рӯз мардуми бисёре машғули тиллокобӣ буданд. Ӯ бо ҳавас ба онҳо менигарист, ҳис мекард, ки рӯз ба рӯз гирифтори орзуҳои нав мегардад. Аз он сӯи дарё шабе ду-се нафар меҳмони хонадони онҳо шуданд. Тӯхта бо имои падар обдастери гирифта дохили меҳмонхона шуд. Ӯ аввал ҷизеро пайхас накард. Меҳмони якум, ки марди ҳушсурати афгон буд, дастонашро шуста табассуми ширине кард. Ҳини ба меҳмони дуюм наздик шудан қариб буд, ки обдаста аз дasti Тӯхта биафтаад. Ӯ дид, ки миёни меҳмонҳо, болои кӯрпача пурӣ тилловорӣ аст. Лахзасе ҷанд ба тилло ҷашм дӯхту ҳалос. Ҳине ки барои меҳмонҳо ҳӯроку чой оварданд, Тӯхта аз хона берун шуд.

Аммо ӯ аз меҳмонхона дур нарафт. Қалбаш бекарор гашт. Хаёле нафасаш мегирифт, ҳатто ҳис накард, ки чӣ тавр ба тиреза наздик шуда ба овози меҳмонҳо гӯш андоҳт.

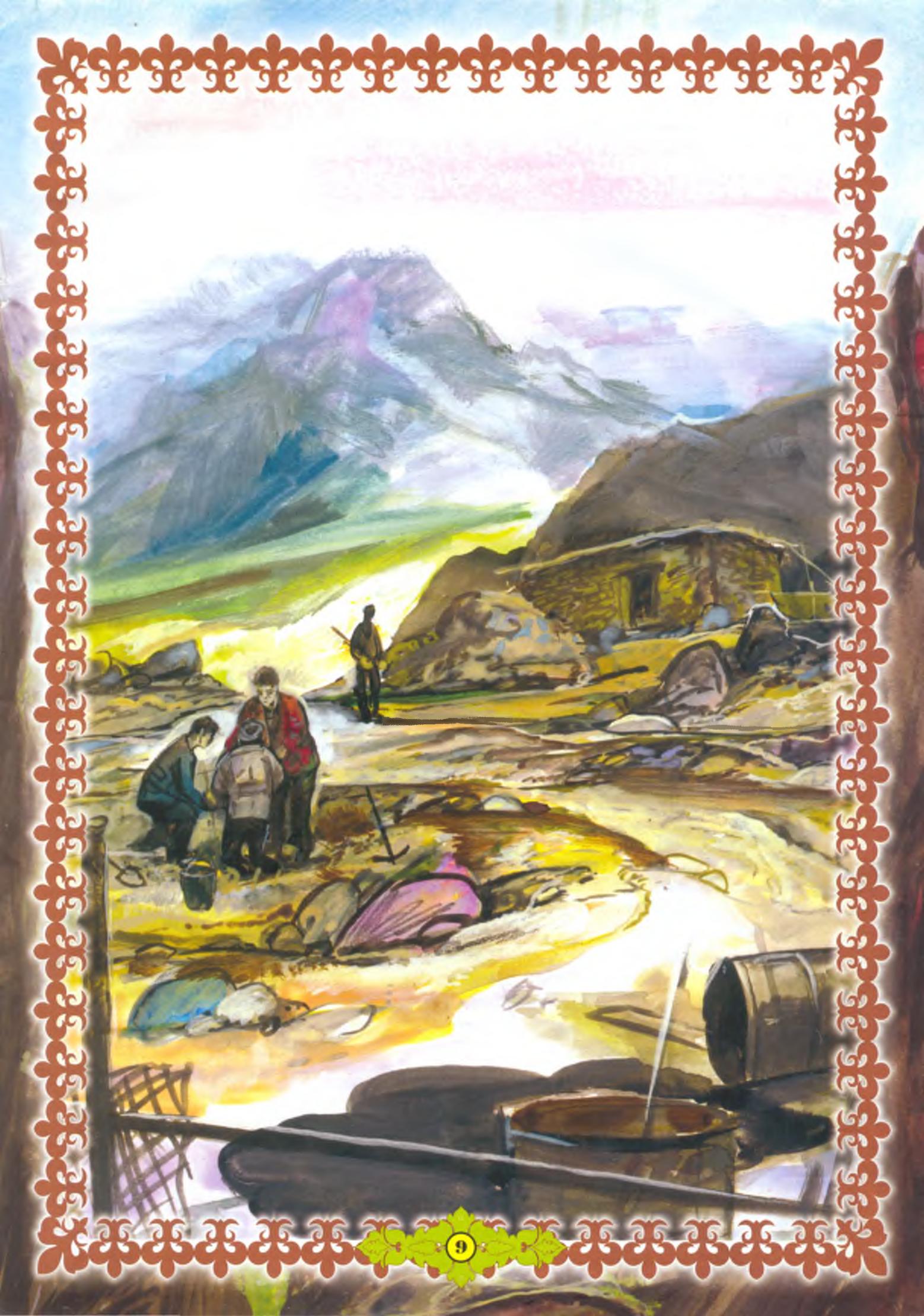
— Алибой, мегум тарафҳои шумо нотинҷ шуд-да...

— Ҳа, бале. Аскарҳои сурҳ аллакай ба қишлоқои ҳамсоя омадаанд. Замина ба пойлучҳо тақсим карда каттагарӣ карда гаштанд.

Алибой нигоҳи маккоронаашро аз меҳмонҳо наканда суханашро давом дод.

— Пагоҳ ё пасфардо мебинӣ, ки урусхо ба деҳаи мо ҳам медароянд. Ҳукуматшона барқарор мекунанд...

— Алибой, мо одами худӣ гуфта наздатон омадем. Як бало карда ёрдам кун. Одамота ёфта назди одамҳои мо фиристон. Барои ҷангидан ба муқобили сурҳҳо яроқ лозим. Ин тиллоҳо басандаанд, ки мо соҳиби яроқу аслиҳаи нав шавем.

Тұхта аз паси тиреза бошад ҳам, ҳамаашро мешунид. Дилаш бекарор гашт. Ҳушу ёдашро тилло ба тамом бурда буд. Ұ хис мекард, ки падара什 ҳам бекор нанишастааст. Охир, Тұхта қавон ҳам бошад, хислату ҳүй падарашро нағз омұхта буд. Ұ аллакай пайхас карда буд, ки падара什 пинхонй чи ҳилаву найрангеро ба кор бурданист. Худо медонад, ки боз ұ чи дахшатеро ба нақша гирифтааст...

Тахмину гумонҳои Тұхта рост баромаданд.

...Нисфишабй падару писар меҳмонҳоро дар хоби ғафлат пахш карда беражмона күштанду осонакак сохиби тангаву тиллои бисёре шуданд.

Баъди аз весилка – аз Сибир баргаштан Тұхта қои тилпорусткарда-ашро дигар наёфт. Фаму кулфати тиллохояшро оқибат бо худ ба ғұр бурд...

Ана,раги бобой қашид, ки Азизи бойбача ҳам тиллоков шуд. Вале Азиз ҳаргиз намехост, ки саргузашти бобояш – Тұхта-босмачиро ба хотир биёрад. Ва ү ҳеч бовар надошт, ки ин мавзеъ қои нахсу бехосият бошад.

...Ва ү аз дами нақли бобояшро ба ёд овардан оромиро аз даст дод. Агрегатхо беист кор мекардан. Лекин ин садову корҳои рафиқонашро гүё намешунид, намедид, ҳушу ёдаш тамоман ба ҳазинаи тиллои дар ким-кучо паноҳкардаи бобояш банд буд.

Шаб хобаш ҳаром гашт. То дами субҳ мижа назада фикр мекарду худро ҳәйлан бо ҳамон ҳазинаи тиллои бобояш медид. Қавл медод, ки тиллоро оқибат ҳоҳад ёфт...

...Маърака метафсид. Дар берун агрегат беист кор мекард. Вале садои баланди дизел ба гүши касе намедаромад. Шишаҳо пайи ҳам холі мешуданду Азизро аламаш тоза намешуд. Ұ гоҳе айёrona чинч зада, бо алам пиёлаи арақашро худаш дам мекашиду боз қаçпахлұ мезад...

...Иншоаллох, бо ёрии ин дастгохи хориҷи сохиби кони тилло ҳам мешавем. Вале бачаҳо бовар кунед, ҳаму нақли раҳматй бобом ва тиллоҳо ҳеч аз хотирам намераванд. Як илоқ карда онҳоро ёftan даркор, ҳа...

Охир номи манро беҳуда Азиз-бойбача нагузаштаанд, меёбам, албатта, меёбам...

—Биёед, барои ҳамон тиллоҳо менүшем. Қадаҳҳо боз холі шуданд. Чашмони гургмонанди Азиз-бойбача ҳамоно ҳарисона медурахшидан...

Алибоч хеле болои хайма, хоначай тиллоковон чарх зад. Аз вайронайои атроф, гулу гиёҳҳои хүшкшуда, дарахтони шикаста ҹашм намеканд. Ұро сўзишворие, ки беҳуда ба атроф мерехт, ба даҳшат овард. Ва ҳеч намефаҳмид, ки барои чи одамизод танҳо гами худашро меҳұрад, барои чи замини зери поящ, атрофашро писанд намекунад?

...Алибоч дар болои шаху күхпораҳо давр гашта-давр гашта хис кард, ки гушна мондааст. Эҳа, агар солҳои пеш ин ҳолат ба ү рух медод, дар як лахза сайдашро пайдо мекард. Нигоҳи тезаш даррав аз баландиҳо тұймаашро медид. Дигар ягон ҳайвон ё чарандае құдрати аз нигоҳи ү паноҳ шуданду надошт. Алибоч қанотхояшро тилт карда, сарозер мешуду нохост тұймаашро бо чанголҳояш мегирифт. Ҳоло дигар ү ҳаваси шикор надошт. Охир, чи ҳам шикор мекард? Ба чашмони сараш медид, ки мардум охирин босандагони ин дашту ҳомун – гургу рубоҳ, хирсу бузҳоро нест мекунанд, аз

дасти одамизод дар ин макони як вақтҳо босафо дигар овози кабк ҳам намебарояд. Акнун онҳо ба горҳо, миёни қўҳпораҳо хазида тамоми мавҷудотро нест мекунанд, ҳеч нафсашон қонеъ нашудааст. Ин чӣ даҳшат аст, ха? Аммо алибочи пир қудрати ҳамаи инро радду бадал, андеша кардан надошт. Ў кайҳо хирси тӯймаро дар қалбаш күшта аз ризки фаровон даст кашида. Ба ҳамин як нолаи ночизе ҳам қаноат мекард. Имрӯз ҳам мурдаи кирмзадаи як-ду харғӯшро нӯл зада каме шикамашро сер карду халос. Акнун ў парвоз дошт. Аз рӯи одати анъанаҳои бобой хати парвозашро давр мезад. Дар ин мавзеъ аз азал ачдоди ў ҳукмронӣ мекард. Касе ҳақ надошт, ки хатти ин маконро вайрон кунад. Танҳо алибоч метавонист, дар ин ҷо шикор кунад. Вай хеле пеш ҳангоми навомӯхт буданаш аз модара什 фаҳмида буд, ки нисбат ба табиат, ҷарандаю парандай дигари ин мавзеъ он қадар бераҳм набошад. Алибоч то ин дам ин панди авлодашро дар гӯш дорад ва ҳангоми шикор инсофро дар ҷои аввал мемонад. Беҳудаю баҳуда ба ҷонварон ҳучум карданро ба худ раво намебинад.

...Алибоч нимаҳои рӯз ҳаставу беҳол доҳили роҳ шуд. Ў ба лонааш наздик шуда, яке овози гуфтугӯи одамонро шунид. Аввал ҳеч бовараш наомад. Дар умраш аввалин бор шоҳиди он гашт, ки одамизод ба ин ҷо кайҳо фаромӯшшудаю қасногузар роҳ ёфтааст. Дар ёд дошт, ки то ин дам пои қадами касе ба ин ҷо нарасидааст. Шояд пештар аз ў, солиёне, ки дигар пайвандонаш ин ҷоро лонаи худ интихоб карда буданд, одамизод ин маконро ҳам зери ҷашм карда бошад, шояд, аз дил гузаронд алибоч. Ва ў оҳиставу бесадо парвоз карда, ба одамон наздик шуда аз болои санги қалоне ба онҳо назар афканд.

...Алибоч даррав онҳоро шинохт. Якум ҳамон Азиз-бойбача, ҳамон ишкамкалони ҷашмсурҳро ҳамроҳи дигар тиллоковон дид. Онҳо байни яқдигар баҳс доштанд. Алибоч бисёр меҳост, ки ҷанҷоли онҳоро фаҳмад, ки аз барои чист. Шояд фаҳмидан меҳост, ки ин дафъа одамизод аз барои қадом кор – моли тақсимнашуда байни яқдигар низоъ дорад. Вале боз аз раъяш гашт. Аз дил гузаронд, ки аз вақте худашро ёд дорад, одамизод аз кораш розӣ несту доим байни яқдигар дар ҷангӯ ҷӯш, зиддият қарор дорад. Алибоч ҳайрон-ҳайрон ба ин одамони гумроҳу раҳгум, бепарво бо нафрат назар дошт...

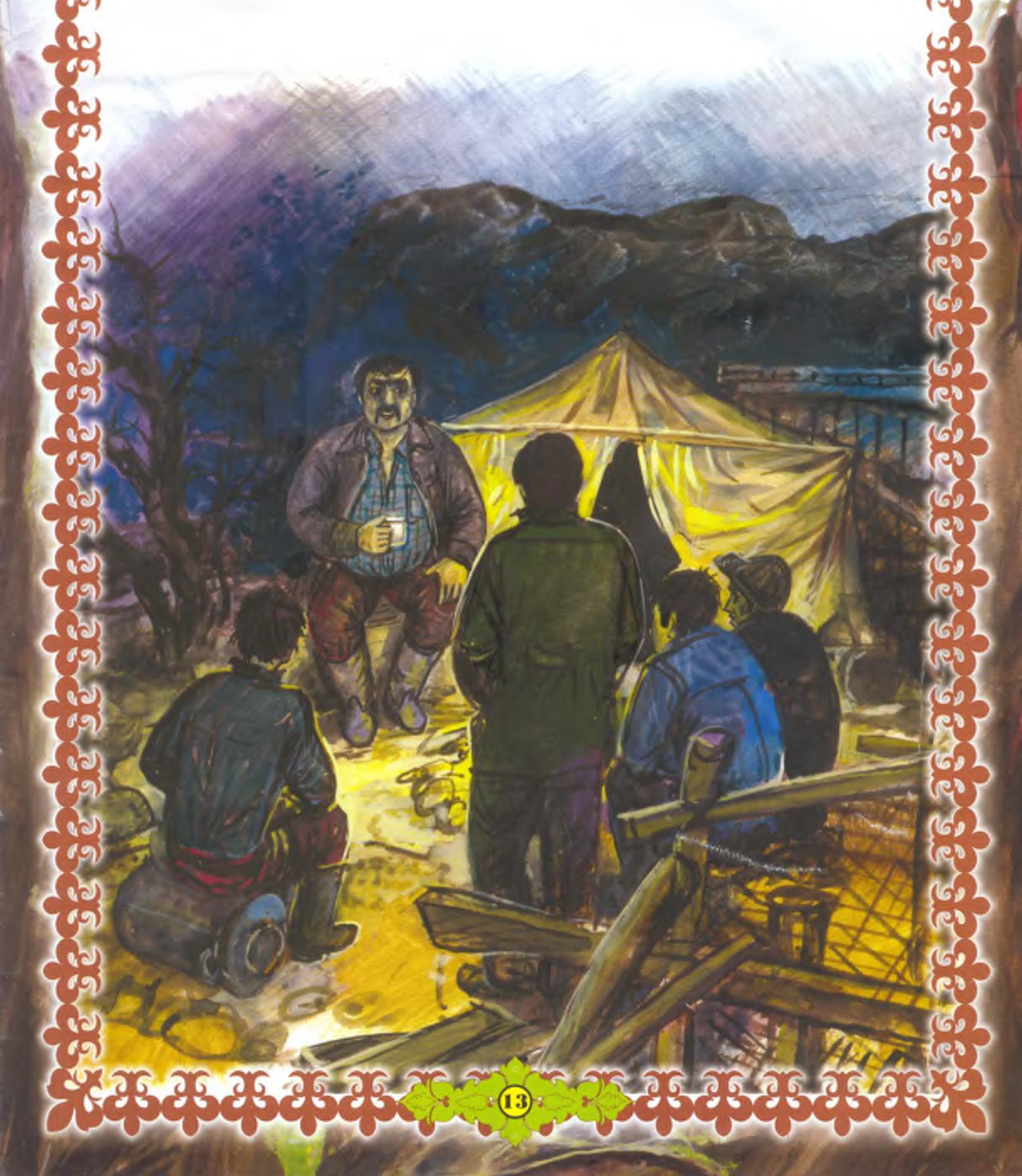
—Азизи ишкамкалон базӯр ҳамроҳонашро ҳомӯш карда, боз аз пайи ҷустуҷӯи хазина баромад. Акнун ҳар қадом чор тарафи горро бо шасту қаҳр мекофтанд. Азиз ин дам ҳай ҷадалу талош дошт. Марде, ки то ин рӯз базӯр роҳ мегашту аз кори вазнин худашро канор гирифта аз беморӣ шикоят мекард, ҳоло девонавор ба болои сангҳо миёнаи қўҳпораҳо мебаромад. Ҳирси хазинаи бобой, тиллову танга кайҳо ўро мутеъи худ карда буд. Ў ҳатто ба панҷаҳои кафидаю хуншор, либосҳои даридааш аҳамият намедод.

—Ҳой Азизбой, биё мон ҳамун хазинаатро, аз кофтани бисёра ҳангига дилам қанд. Аздусар имрӯз Ҳудо медонад, ки корамон барор гирад.

Азиз ба миёнаҳои санге сар ҳалонда, бе он ки ба ҳамроҳонаш нигоҳ қунад, гуфт:

— Эй ҳафтафаҳм. Ман ҳам гүшнаву хаста шудаам. Лекин чӣ илоҷ? Ёфтани даркор. Ҳис мекунам, ки камтари дигар кобем, албатта, тилловориро пайдо мекунем, албатта, дилам ба ин гувоҳӣ медиҳад, мефаҳмӣ?...

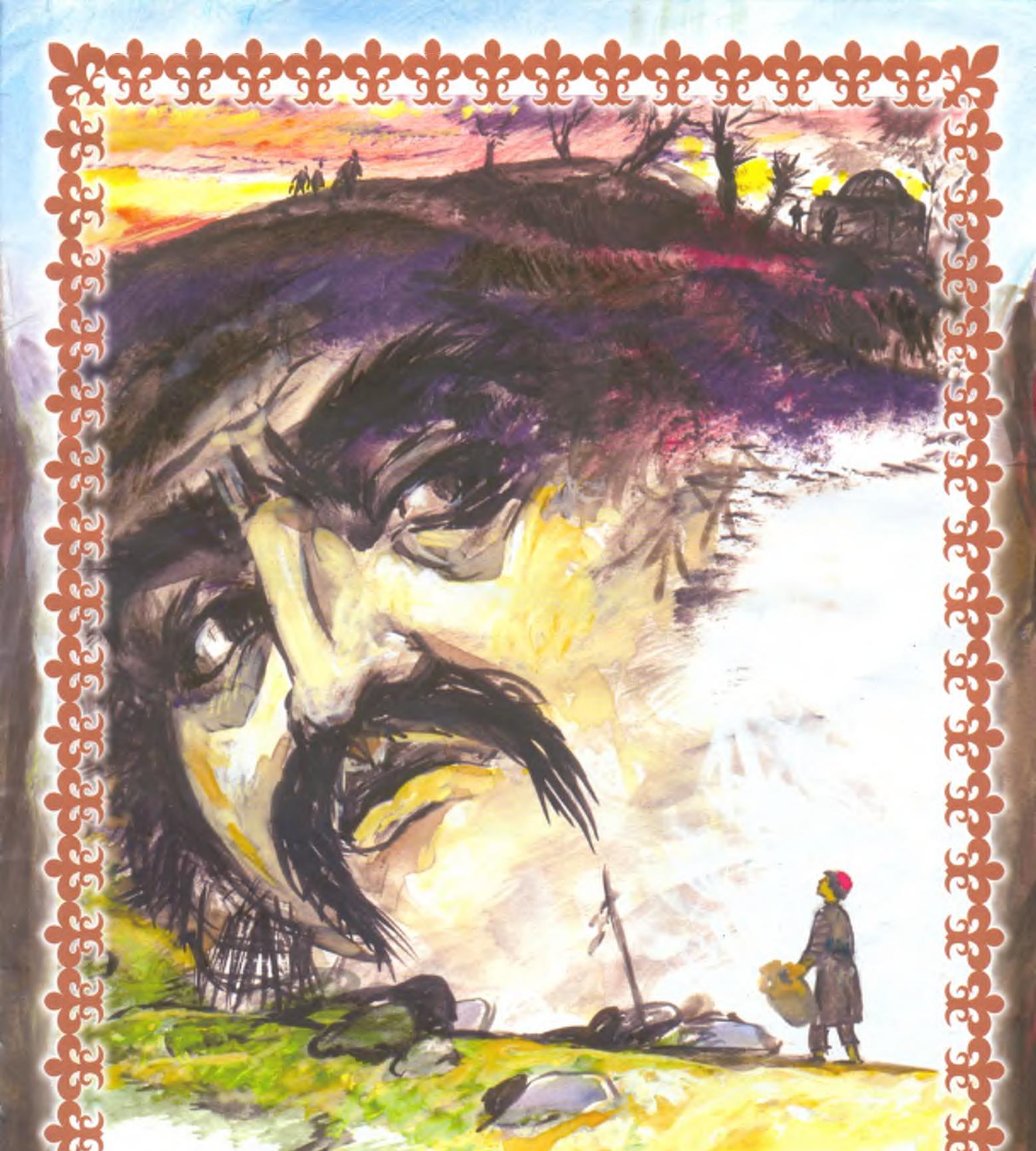
— Эй Азизбой, Раҳим рост мегӯяд, биё аз ин макони наҳс равем, рӯз бегоҳ шуда истодааст. Боз рӯзи Худо бисёр аст, пагоҳ ҷустуҷӯро давом медиҳем ё...

Вале Азизбай дигар давоми сухани ҳамроҳонашро намешунид, балки ҳарфҳои онҳо ба гӯшаш намедаромаданд. Ӯ чун мори захмин ба чор тараф хазида, атрофро, паси ҳар кӯхпораю сангро мепалмосид.

...Алибоч ҳайрон буд, ки чаро ин одам саг барин паси ҳар сангро бӯй мекашад, чорғовак дохили чуқуриҳо шуда, беист хокпораҳоро тагу рӯ мекунаду зери лаб ким-чиҳое гуфта, боз корашро давом медиҳад. Агар ҳозир ин ҳодиса ба амал намеомад, шояд шабро дар ҳамин гор рӯз ме-карданд. Вале кори шудагӣ шуд. Ин ҳодисаи ба қавли онҳо хурсандиовар чунон тез ба амал омад, ки қариб буд, Азизбай девонаю дилкаф шавад...

Ү тилловориро аз зери сангу хок бароварда, дар чигараш зер карду овоз набаровард. Не, ү натарсид, наҳаросид, балки худ ба худ зунукаш гирифт. Азизбай, ки дар гапзани усто буд, акнун құдрати ҳарфоро ба забон овардан надошт. Гунг, моту мабхут шуда буд. Тангаҳои тиллоро бо тааччуб, зери дандон мекард, ба асл буданашон боварӣ карда, баъд бо панчаҳои ларзонаш палмосида-палмосида дар бағал мезад. Аввал як-як онҳоро шумурд.

Боварй ҳосил кард, ки акнун соҳиби хазина, тилвории зиёд шудааст. Хост аз бахти ёфтааш, ризқу рӯзиаш баланд фарёд кунад, ҳамроҳонашро огоҳ созаду хуб шодӣ кунад, ба ин муносибат чорта дами бегам зада майшат кунаду то бас гуфтана арақ нӯшад. “Ана, омада-омада ба муроди дил, орзуи деринаам ҳам расидам, аз дил гузаронд Азизбой. Дигар ормо-не надорам. Ҳоло ҳамроҳонамро фарёд мекунаму баъд тилловориро байнин якдигар таксим...

...Не, не. не... Ҳаргиз...”

Аз гуфтани ин гап яке даҳшат фаро гирифташ. Ҳайрият, ки ҳамаи ин фикру хаёл асту то ҳол ба забон наовардаам, гуфт худ ба худ ў. Фахмид, ки овозашро касе нашунидааст. Акнун Азизбой аз ҳама чизи атроф бим ва саҳт тарсу ҳарос дошт. Намехост, ки ҳатто шарфай поящ, нафаскашиашро ҷондоре шунавад. Ин дам суроби ўро танҳо алибоч ҳуб медиду мушоҳида мекард. Ҳайраташ меафзуд, ки одамизод бо ёфтани се-чор оҳанпора ин қадар раҳгум зодаасту базӯр нафас мекашад. Рангу рӯи мардак сафедхок барин паридаасту қудрати аз ҷой хестан надорад. Алибоч дар таачҷуб буд, ки чаро Азизбой акнун аз ҳамроҳонаш ҳарос дорад, чаро...

Азизбой ана ҳамин тавр, хеле караҳту беҳис, гунгу кар, ноҷунбон истод, меҳост, ҳамин тавр ноҷунбон бо тиллоҳои ба дил зеркардааш ба хоби нозравад...

Яке овози ҳамроҳонаш аз дурттар ўро ба худ овард.

—Ҳой, Азизбой меравем ё не?

Ӯ, ана ҳамин вақт фаҳмид, ки ба чӣ ҳатое роҳ додааст. Охир, ин тиллои бобои худаш бошад, чаро онро таксим мекардааст? Ҳудам ёфтам-ку, барқвон аз дил гузаронд Азизбой. Акнун ба ин лаънатиҳо чӣ хел фаҳмонам. Чаро аз аввал фикр накарда ин ношудҳоро ҳамроҳ гирифтам, ҳа?...

Азизбой кебида-кебида ба ҳамроҳонаш ба таги ҷашм нигоҳ кард. Гӯё ў як марди дуппа дуруст, ҳоло дабба шуда буд, ки базӯр ба онҳо наздик шуда сарду бегонавор бо ҳамроҳонаш нигоҳ кард.

—Азизбой, ба ту чӣ шуд? Мабодо, ачина ё парӣ назада бошад туро, ҳа?!

—Мор газид, туро чӣ бало?!

—Чаро кару гунг шудай, дар багалат чӣ дорӣ?

Азизбойи хомӯшу беҳисшуда яке девонавор аррос зада ҳамроҳонашро аз худ дур карда гуфт:

—Дар багалам, ку... Эй балозадагиҳо тилло ёфтам, тиллои бобома худам... Ҳи, ҳи, ҳи...

Наздик нашавед. —Ӯ девонавор чарҳ зада багалашро маҳкам медошт. — Ҳамаашаз худам, ба касе намедиҳам.

Ҳамроҳонаш ба ҷашмони хуношом, ҷисми ларзони ў нигоҳ карда дар тааҷҷубу ҳайрат намедонистанд чӣ кор кунанд. Ҳаёлашон, ки Азизбой яқин девонаи хот шудааст...

Аммо ў девона нашуда буд. Ҳамаашро мефаҳмид. Меҳост, бидонад, ки дӯстонаш чӣ ният доранд. Дарк кард, ки тилловориро таксим кардан даркор аст. Охир, аз нигоҳи тамаъангези ҳамроҳонаш инро даррав пай бурд. Аммо Азизбой марди гӯлу гаранг ё сода набуд, ки даррав бозёфташро бо

онҳо бинад. Ҳамин буд, ки ягона илочи аз онҳо ҳалосшавиро дар девонагӣ, якравӣ медид...

Ӯ, ҳамонодод гуфта, ҳамроҳонашро аз худ дур мекард.

Тиллоковон ноилоч аз нигоҳи вахшатзадаву ҳайвонии Азизбой тарсида паси ҳамдигар ҷониби манзили худ роҳ пеш гирифтанд. Азизбой ҳам аз қафошон омада дохили ҳайма шуд...

...Шаб дохили ҳайма сарду ҳомӯш буд, дӯстон ба яқдигар акнун ногап, гӯё қаҳрӣ буданд. Дигар касе қудрати ҳомӯшии ин шаби дилгиркунандаро шикастан надошт. Тилловорӣ байни дӯстон кайҳо тухми зиддият, кинаву адват кошта буд. Охир, онҳо зиёда аз як моҳ мешавад, ки тилло мекобанд, ҳатто агрегат овардаанд, ин мавзеъро чаппагардон кардаанд, вале натичааш он қадар маълум не. Мана, Ҳудо дод, дар як рӯз ин қадар тиллои қадимаи бисёр насиби Азизбой гашт.

Ҳар қадом дар дил ҳазору як нақша мекашид. Азизбайро хоб намебурд. Ин марди аслан ҳоболудро ҳиҷ ҳоб намеомад. Бо дили ҳаставу бекарор ҳазору як паҳлӯ гашта тангаҳои тиллоро сахттар зери панҷаҳош фишурда ба фикр фурӯ мерафт. Гоҳе аз тарс даст ба корд бурда, баъд бо дили бехавфором мегирифт.

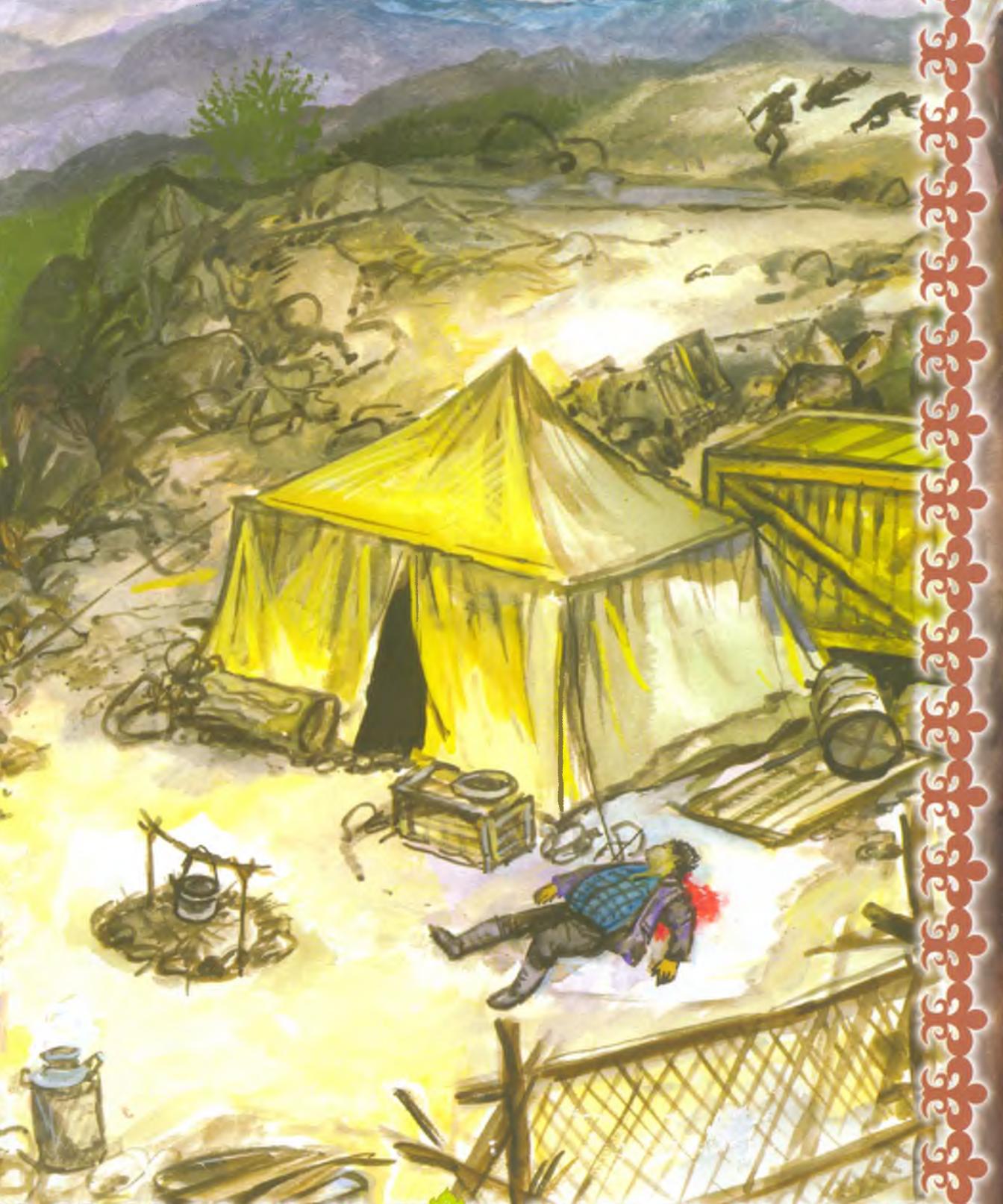
Танҳо қарибиҳои сахар Азизбайро хоб бурду яке ба гулӯяш як чизи сарду хунук расид. Ҳост дод занад, фарёд кунад, натавонист, ҷисми нимҷонаш зери дастони ҳамроҳонаш меларзиду корд хунашро мерезонд...

Рӯзи дигар алибоч боз болои ҳаймаи тиллоковон пайдо шуду ба таачҷуб омад. Касе дар атроф наменамуд. Фаҳмид, ки дигар онҳо тиллоро аз таги замин ҷӯё намешаванд, балки осонакак ёфтанианд. Нигоҳаш ба ҷисми оғуштаи хоку хуни Азизбой афтоду дилаш ба ҳоли одамизод сӯҳт. Ҳеч намефаҳмид, ки ёронаш ӯро барои ҳамон тангаҳои тиллой куштаанд. Алибоч ба ҳаво ҳеста атрофро назора кард. Дуртар, хеле дуртар миёнаҷои дараи серрегу сангвор часади се нафари дигар ҳам меҳобид. Алибоч поён фаромада ба мурдаҳои бесоҳиби одамизод, тангаҳои пошҳӯрдаи паҳлӯяшон дуру дароз нигоҳ кард. Чашмони ҳарису даҳони вози одамӣ аламашро овард. Афсӯс ҳӯрд, ки одамизод оқибат ба дasti ҳудаш кушта гардид. Дарк кард, ки дар паҳнои як дараи зебо миёни кӯҳҳои осмонӣ дигар ҳаёт маънне надорад...

Ӯ ба ёд овард замонеро, ки ҷашмаҳо ҳушкида, боғҳо ҳаробу валангор шуда буданд ва аз пайи қадами одамони нопок оқибат кӯҳҳо фурӯ рафта буданд. Он заминчунбиро ба хотир оварду ба танаш мургак давид. Охир, он замон кӯҳҳо чаппагардон шуда ба ҷои оби ҷашмаҳо аз миёнаи кӯҳҳо ашқи хун ҷорӣ гашт. Зофу заган, парандаю ҷаранда он диёрро тарқ гуфт. Қадоме, ки ҷон ба саломат бурд, мавзеи дигарро ватани ҳудинтиҳоб кард.

...Алибоч ҳам наҳсӣ, пешомади бадеро ҳис карда ба парвоз омад. Ӯ қанотҳояшро кушода хеле давр зад, болои кӯҳҳои шиносу дилбандаш ҳаёле сайр кард. Гӯё бо ин макон, зодгоҳаш, айёми бачагиҳояш видоъ кард. Алибоч меҳост, ҷун охири нишонаи ин макон – аз ин мавзеъ, ки як вактҳо шоҳиди шикору барорҳо, нокомиву зафарҳояш буд, баромада равад. Ӯ бо дили шикаста оқибат баланд парвоз карда, ҳост охирин кӯҳҳоро гузашта ватанашро батамом тарқ созад.

...Даме ки власин нигоҳашро ба поён дӯхт, дилаш таҳ кашид. Дигар имкони ба замин, макони шиносу азизаш нигоҳ карданро наёфт. Тири ҷонсӯзе ҷисми афгорашро лаҳт-лаҳт кард. Ҷашмаш ба сайёд, баъд ба замин афтоду сарозер шуд. Ҳост мувозинаташро гум накунаду худашро ба даст гирад. Аммо ҷисмаш торафт караҳту беҳис мешуд...

КИТОБРО ДАР МУҲЛАТИ ҚАЙДШУДА БАРГАРДОНЕД

МАЧИД САЛИМ

«Алибоч» (ҳикоя)

Душанбе, хиёбони Саъдии Шерозӣ 16,
ТҶБ «Истиқбол» – 2008.

Муассис: Латофати Кенча

Мухаррир: Сайёд Фаффор

Мусаввир: Абдусалом Абдуллоев

Мусаххех: Ганчина Муллоҷонова

Ороишгар ва тарроҳ: Комрони Раҳмонзод

Ба чоп супорида шуд 21.08.2008. Ба чопаш

имзо шуд 26.08.2008. Андозаи 60x84 $\frac{1}{16}$.

Чузъи чопӣ 4,5. Теъдод 5000.

Нарҳаш шартномавӣ.

ISBN 978-99947-53-20-8

9 789994 753208